

Nr 73.

Av herr Lindberg m. fl., om inrättande av en stiftsadjunktur för sjömansvård i Stockholms stift.

Sjöfolkets säregna levnadsförhållanden har gjort det nödvändigt att företaga välfärdsanordningar för deras vistelse i hamn. Huvudparten av detta välfärdsarbete handhas i såväl utländska som svenska hamnar av sjömanskyrkorna och sjömansprästerna. I hemlandet förfogar sålunda de flesta kuststiften över en eller flera stiftsadjunkter för sjömansvård, vilka med utgångspunkt från i hamnarna upprättade samlings- och sällskapslokaler för sjöfolk omhänderhar sjömansvårdsarbetet i stiftens större hamnar.

Nämnda stiftsadjunkter avlönas ur kyrkofonden. Lunds stift förfogar över fem stiftsadjunkter, varav tre är stiftsadjunkter för sjömansvård med placering i Hälsingborg, Malmö och Karlshamn. Stiftsadjunkten i Karlshamn skall dock i viss omfattning även ägna sig åt ungdomsvård i allmänhet. Inom Växjö stift är en stiftsadjunkt för sjömansvård och ungdomsvård placerad i Kalmar. Stiftet förfogar över tre stiftsadjunkter. Linköpings stift har också tre stiftsadjunkter, varav en är placerad i Norrköping med sjömansvård och ungdomsvård såsom arbetsuppgift. Strängnäs stift har tre stiftsadjunkter. Ingen av dessa är avdelad för sjömansvård. Ärkestiftet har fyra stiftsadjunkter. En av dessa är stiftsadjunkt för sjömansvård och placerad i Gävle. Härnösands stift har tre stiftsadjunkter, varav en arbetar i sjömans- och ungdomsvård. Göteborgs stift har tre stiftsadjunkter, varav en är stiftsadjunkt för arbetet bland sjömän och fiskare med huvudsaklig stationering i Skagen, Danmark.

Stockholms hamn besöks enligt den officiella statistiken årligen av cirka 35 000 fartyg med ett sammanlagt tonnage av närmare 10 miljoner nettoregisterton. Dessa siffror innesluter samtliga fartyg, som besöker Stockholms hamn. Direkt till utrikes ort avgångna fartyg utgjorde år 1952 2 508 stycken med ett sammanlagt tonnage av 2 719 669 nettoregisterton. Utrikes sjötrafik av betydelse förekommer i frihamnen, stadsgårdshamnen, värtahamnen, oljehamnen och hammarbyhamnen. Svenska hamnförbundet har påvisat, att fartygens liggetider i Stockholms hamn varierar från några timmar till närmare en vecka. Vanligast är dock, att fartygens liggetider uppgår till något eller några dygn.

Stockholm är den andra av rikets städer i fråga om på- och avmönstringar. År 1951 på- och avmönstrade 20 000 personer i Stockholm. Under normala förhållanden varierar arbetstillfällena avsevärt vid jämförelse mellan sommar- och vintermånaderna. Sjömansyrket är för närvarande ett

övergångsyrke och ett typiskt ungdomsyrke. Lågt räknat 60 % av sjömanskåren tillhör åldersgruppen 16—25 år.

I Stockholms stift finns endast två stiftsadjunkter, och ingen av dem har till uppgift att ägna sig åt sjömansvård. Sjömansvårdsarbetet i Stockholms hamn bedrivs av Stiftelsen Stockholms kyrkliga sjömansvård — Sjömansinstitutet. Det till Sjömansinstitutet knutna arbetet torde för närvarande vara hemlandets mest utvecklade sjömansvårdsverksamhet. Icke minst beror detta därpå att stiftelsen i god tid kunnat lösa verksamhetens lokalfråga på ett tillfredsställande sätt. För en kostnad av 955 000 kronor inköptes år 1938 och ombyggdes för sitt nya ändamål Saltsjöbanans stationshus i Stadsgården. Det kan med fog sägas, att det sålunda upprättade Sjömansinstitutet blivit en livligt frekventerad samlingspunkt för sjömän, som tillfälligt besöker hamnen eller vistas i Stockholm utan att äga mera primära anknytningspunkter i staden, såsom egen familj, nära anförvanter etc. År 1952 avlades över 58 000 besök av sjömän i institutets lokaler. De av institutet anordnade sammankomsterna av skilda slag har rönt livlig anslutning från sjöfolkets sida.

Verksamheten bedrivs efter fyra huvudlinjer — bildningsverksamhet, social verksamhet, idrott och annan rekreationsverksamhet samt gudstjänstverksamhet. Arbetsgrenarna griper i verkligheten i viss mån in i varandra.

Institutets fasta bibliotek omfattar över 4 000 bokband. Böcker lånas och läses i lärummet samt lånas hem av de arbetslösa till härbergen och hotell. Biblioteksarbetet ombord på fartygen utövas medelst särskilt bokbestånd i samarbete med Svenska sjömansbiblioteket, för vilket institutet tjänstgör såsom filial. För ändamålet har institutet inrättat en hamnbibliotekariebefattning, vars innehavare är försedd med en biblioteksbil för transporter till och inom hamnområdena. År 1952 utplacerades 144 fartygsbibliotek och 41 bokpåsar. I samband därmed har fartygsbibliotekarier tillsatts och korrespondenskurser tillhandahållits.

Kamrat- och föreläsningssaftnar anordnas tisdagar och torsdagar under vinterhalvåret. År 1952 anordnades 38 dylika aftnar, vilka besöktes av 5 576 sjömän. Avgiftsfri servering förekommer vid varje kamratafton.

Yrkesbetonade studiekurser har Sjömansinstitutet anordnat sedan år 1932. Vissa år har dock kurserna på grund av olika faktorer inställts. Schemat på de större kurserna har omfattat följande ämnen: stats- och kommunalkunskap, arbetstidslagstiftning, Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa, skattekunskap, nykterhetsundervisning, kristen livsåskådning, sexualundervisning, svenska kyrkans sjömansvård, sjömansarbeten, maskinkunskap, sjömilitära ämnen, simning och livräddning, samaritkurs, räkning och svenska språket. — Deltagarna, som per kurs varierat mellan 10 och 60 man, har erhållit fri undervisning och undervisningsmaterial samt stipendier i form av fri mat och logi. Till vissa kurser under verksamhetens tidigare skede har anslag från lotterimedel utgått. Statsbidrag till lärarlöner har utgått vid flertalet kurser.

Sightseeingturer för utländska sjömän har anordnats, varvid Stockholms

stad ställt bussar till kostnadsfritt förfogande. Den sociala grenen av verksamheten omfattar bl. a. en betydande social rådgivning samt tillfällig nödhjälp. Den senare kan erhållas såsom lån ur en speciell lånekassa. Lånen och nödhjälpen uppgick år 1952 till kronor 11 023:—.

Den betydelsefulla sjukbesöksverksamheten underlättas av ett aviserings-system, som åstadkommits genom Röda korsets förmedling, varigenom varje intagning av sjöman å sjukvårdsanstalt i Stockholm aviseras institutet i dess funktion av Röda korsets upplysningsbyrå för sjömän. 633 sjukbesök avlades år 1952, och 488 sjukbehandlingar företogs å institutets expedition.

En av de arbetssökande sjömännen särskilt uppskattad arbetsgren är institutets matservering, som tillhandahåller måltider till självkostnadspris. Tvättstuga, duschrum, rak- och pressattiraljer m. m. står fritt till sjöfolkets förfogande. Sjöfolket har även tillfälle att ställa sin post till institutet och att där få sina ägodelar förvarade utan kostnad. För att främja sparsamheten har Sjöfolkets sparklubb bildats.

Ett semester- och vilohem för sjöfolket och dess anförvanter — Ljungbergagården — har institutet upprättat på Östra Tynningö i Stockholms skärgård. Semesterhemmet mottog sislidna sommar 250 gäster och beredde 82 av dessa fri semestervistelse under 14 dagar.

Omfattande jularrangemang vidtas — fester, julmiddagar, utdelning av julklappar till alla sjömän inom räckhåll samt kontanta julbidrag till sjuka och gamla sjömän. Kostnaderna för dessa anordningar uppgick år 1952 till kronor 21 547:—.

Idrottsverksamheten bedrives i nära samarbete med Handelsflottans idrottskommitté, stockholms-sektionen, som anställt speciell idrottsinstruktör i hamnen. Institutet har upplåtit expeditionslokal för instruktören och har två representanter i idrottskommittén, vilka där innehar v. ordförande- och sekreterarposterna. Idrottsplan för sjöfolk har av idrottskommittén iordningställts vid Kaknäs, och institutets sport- och gymnastikhall står till dettas arbetes förfogande.

Den religiösa verksamheten omfattar söndagliga aftongudstjänster samt de förrättningar — dop, vigslar, begravningar — som institutets föreståndare i sin egenskap av sjömanspräst blir ombedd att fullgöra.

Verksamhetens inkomster och utgifter balanserade år 1952 på kronor 221 782:—. Hela detta omfattande välfärdsarbete uppehålls ekonomiskt genom insamlingar och andra frivilliga bidrag. Allmänhetens intresse för arbetet hålles vid makt bl. a. genom utgivande av kvartalstidningen »Med sjömän i hamn».

Sjömansinstitutets styrelse tillsättes av Stockholms domkapitel, som även har att godkänna verksamhetsberättelse och behandla frågan om ansvarsfrihet för styrelsens förvaltning.

Det synes undertecknade vara obilligt att det stift, inom vars område den mest utvecklade sjömansvårdsverksamheten i hemlandet förekommer, skall sakna stiftsadjunkt för sjömansvård och att den präst, som förestår verksamheten, skall bestrida sin lön av insamlade medel. Därigenom betungas

sjömansvården i Stockholm av nödvändigheten att insamla penningmedel även för ändamål, som samma verksamhet i andra stift är befriad ifrån genom statlig inverkan.

Även om en blivande stiftsadjunkt för sjömansvård i Stockholms stift ej obligatoriskt bör bli föreståndare för Sjömansinstitutet, utan tillsätts i denna befattning endast om Sjömansinstitutets styrelse anser stiftsadjunkten kvalificerad för befattningen i fråga, bör en stiftsadjunkt för sjömansvård i Stockholms stift ha Sjömansinstitutet såsom bas för sitt arbete och sålunda inorganiseras i den nu pågående verksamheten. Genom att sjömanspastorsbefattningen i Stockholm på detta sätt blir en stiftsadjunktur för sjömansvård skulle ett väsentligt stöd skänkas det välkända och omfattande välfärdsarbete, som Sjömansinstitutet i huvudstaden utför utan att betunga statens eller kommunens finanser.

Det förefaller undertecknade såväl med hänsyn till sjöfolkets intressen som av rättviseskäl påkallat, att också sjömansvården i huvudstadens hamn får det legala stöd, som redan lämnats samma verksamhet i Göteborgs, Hälsingborgs, Malmös, Karlshamns, Kalmars, Norrköpings, Gävles och Härnösands hamnområden genom därstädes arbetande stiftsadjunkter för sjömansvård. På grund av vad ovan anförts tillåter vi oss föreslå,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en stiftsadjunktur för sjömansvård inrättas i Stockholms stift.

Stockholm den 20 januari 1954.

Carl Lindberg.

Frans Severin.

Harald Hallén.

Sven Gustafson
i Göteborg.

Einar Rimmerfors.

Edvin Gustafsson
i Bogla.

Samuel Norrby.

Elis Håstad.

Aug. Spångberg.